

VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK VI.

ČÍSLO 2.

Podplukovník gen. št. ROQUES:

Organisace bojiště v Champagni za světové války

(září 1914 — září 1918)

a

příprava k průlomům na této frontě

(13.—25. září 1918*).

Ú v o d.

Velké útočné i obranné operace na francouzské frontě (Champagne, Artois, La Somme, Verdun) za světové války poskytly souhrn svrchovaně důležitých poznatků o podmínkách chodu a možné výkonnosti velkých armádních služeb v poli.

Aby se z těchto poznatků vybavily hlavní zásady, je nejlépe, stejně jako ve všeobecné taktice, studovati je podle konkrétního případu.

Volil jsem k tomu účelu studii organisace bojiště v Champagni za poslední války, poněvadž zařízení této části fronty, o němž bylo pracováno po čtyři léta s neustálým úsilím, s širokého hlediska, methodicky a houževnatě, umožnilo v rozhodném okamžiku, když šlo o opětné zahájení pohybu dopředu, za nejkratší dobu uskutečniti koncepcí hlavního velitelství, a obsahuje tudíž v této příčině cenná poučení pro budoucnost.

I.

Zeměpisný nástin Champagne.

Champagne nazývá se rozsáhlá rovina formy čtyřúhelníku, která se prostírá od řeky Aisny na severu k řece Aube na jihu.

Rohy čtyřúhelníku jsou vyznačeny místy Vouziers, Berry au Bac na Aisně (na západ od Neufchâtelu), Romilly sur Seine a Roigny na Marně. Od východu k západu protéká rovinou řeka Marna, t. j. od Vitry přes Châlons do Eprenay a dělí ji ve dvě téměř stejné části.

Povšechně je to krajina s křídovitou půdou, málo úrodná, posetá zvláště ve střední části ojedinělými lesíky a brázděná nemnohými toky, jež označují řady topolů. Jsou to zejména

na jih od Marny: la Coole, la Somme-Soude,

na sever od Marny: la Vesle, la Suippe s přítoky la Py a l'Arne, dále k severu la Retourne; tekou k západu a vlévají se do Aisny za Attigny;

k východu tekou l'Auve, la Bionne, la Tourbe a la Dormoise a spojují se s Aisnou před Grandpré.

Na západě, na sever od Marny a za Suippou půda se zvedá, křídové pahorky vyvstávají na 180—200 m a ovládají rovinu. Jejich jména, známá z bojů z r. 1917, stala se těmito boji slavná; jsou to

*) Přeložil a náčrtky zpracoval kpt. gen. št. Kudláček.

Monts de Champagne, Mont Sans Nom, Mont Blond, Mont Tetu, le Casque, Mont Cornillet, konečně dále pohoří remešské, pokryté na svazích bohatými vinicemi.

Také k východu se rovina zvedá a kraj mění tvářnost. Je to s počátku krajina neurčitého rázu, s půdou hlinitou, pokrytá ojedinelými lesy a posetá rybníky; potom dále za řekou Aisnou je masiv Argonne, jehož hřbety, pokryté lesy a zbrázděné hlubokými úžlabinami, se zdvihají více než na 300 m nad rovinou champagnskou.

Taková je v celku tvářnost bojiště, načrtnutá hrubými rysy; tam po více než čtyři roky sváděly tuhé boje IV. armáda francouzská a 3. německá.

II.

Vojenské události v Champagni za světové války.
(4. září 1914—13. října 1918.)

Účelem této studie není zkoumat kriticky a podrobně vojenské události v Champagni za světové války. Je však zajímavé povšechně zkoumat, jak se vyvíjely, poněvadž tímto 'zběžným' výkladem lze posouditi jaksí ve světle událostí značná úsilí, jichž vyžadovala především obranná organizace tohoto úseku za dlouhého období stabilisace a pak příprava definitivní ofensivy dne 26. září 1918.

V této příčině zasluhuje pozornosti pět důležitých období:

Září 1914 značí současně vpád německých armád do Champagne, jejich první porážku na Marně a jejich první ústup.

V roce 1915 začíná slavné, ale neplodné období francouzských ofensiv, které byly podniknuty mezi Suippou a Aisnou, aby byl nepřítel vypuzen z mohutných linií, v nichž se opevnil.

Během roku 1916 se tato část fronty uklidňuje a ožívuje v dubnu 1917 za dělostřelecké palby z Monte de Champagne.

Přichází konečně rok 1918, kdy v červenci vidíme hrubý neúspěch německé ofensivy směrem na Remeš a Châlons, neúspěch, po kterém následuje v září průlom nepřátelské fronty a vítězný postup IV. francouzské armády směrem na Vouziers. Načrtneme zde stručně tyto různé události.

1. německá ofensiva v září 1914.

Dne 4. září 1914 armády německé vnikly hluboko do severní Francie.

1. armáda překročila le Grand Morin de Coulomniers u Esternay;

2. armáda, která přešla přes Marnu u Dormans a Eprenay, překročila čely svých proudů silnici Montmirail—Châlons;

3. armáda obsadila krajinu na jih od Châlonsu a směřovala k Fère Champenoise;

4. armáda dosáhla čáry Vitry, Heiltz-le-Maurupt;

5. armáda vyrážela z Argonne;

6., 7. a 8. armáda bojovaly v Alsasku a Lotrinsku.

V téže době zastavily se na svém ústupu armády franko-britské a velitelství francouzské rozhodlo, aby byla ofensiva znovu zahájena.

Ve dnech 5.—12. září rozvinul se od Meaux k Revinny zuřivý zápas, skládající se z různých bitev, bojovaných na frontě široké 200 km.

Nalevo, na březích řeky Ourcq a na jih od Marny byly VI. francouzská armáda a anglická armáda postaveny proti 1. armádě německé; ve středu, v Champagni, a rovněž na jih od Marny zápa-

sily V., IX. a IV. francouzská armáda s 2., 3. a 4. armádou německou; napravo, od Revigny k Verdunu stála III. armáda francouzská proti 6. německé armádě.

Hlavní velitelství německé, pochopivši, že bitva na Marně je pohrána důsledkem mezery, vzniklé mezi 1. a 2. armádou vlivem ofensivy VI. francouzské armády na řece Ourcq, dalo dne 10. září rozkaz k všeobecnému ústupu.

1. armáda musila ustoupiti na pravý břeh Aisny;

2. armáda na Vesle;

3. armáda v Champagni na výšiny, které ovládají Remeš a plošiny, táhnoucí se od západu k východu, jižně od řeky Py a Dormoise, k pohoří Argonne;

5. armáda do Argonne;

6. armáda, přeskupující se mezi Rethel a Vouziers, byla připravena k dopravě na sever.

V téže době zahájily armády franko-britské pronásledování.

Ve středu sestavy postupovala IV. francouzská armáda z Vitry směrem na Dammartin-sur-Yèvre a zabírala champagnskou rovinu; ale počínajíc 14. zářím nemohla pokračovat v postupu, jelikož narážela na německá vojska 3. armády, silně opevněná v pohoří champagnském (Monts de Champagne) a na výšinách u řeky Py a Dormoise.

Počínala se posílní válka.

2. Francouzské ofensivy v roce 1915.

V roce 1915 prožívala Champagne postupně tři ofensivy, podniknuté francouzskými vojsky, aby vypudily Němce z jejich posic.

První, započatá dne 20. prosince 1914, trvala až do 30. ledna 1915 a měla výsledky jen málo významné.

Za druhé ofensivy, od 16. února do 17. března, podařilo se na frontě 8 km dobýti prvních německých linií po obou stranách statku Beauséjour a postoupiti až k silnici Cernay—Perthes.

Třetí, nejvýznamnější mohutnými prostředky se rozpoutala dne 25. září.

Šlo tehdy francouzským vojskům v Champagni o to, podniknouti útok široce rozpiatý, kombinovaný s ofensivou franko-britskou v Artois, aby byl nepřítel donucen povolati s východní fronty část svých sil, které těžce doléhaly na Rusy.

Fronta útoku byla asi 25 km; táhla se od Auberive k Ville-sur-Tourbe v údolí horní Aisny a byla vybavena množstvím obranných překážek.

Ofensivu měly provésti II. a IV. armáda. Pět armádních sborů IV. armády na západ od Wacques, čtyři armádní sbory II. armády na východ od tohoto místa. Celkem 30 divisí, 1200 děl 75 cm a 850 hrubého a těžkého dělostřelectva.

Útok, započatý dne 25. září, byl veden, ačkoli velmi prudce přšelo, s obdivuhodným rozmachem. Na obou koncích fronty u Auberive a Cernay nezdařil se skoro naprosto. Avšak ve středu byl postup obzvláště rychlý; první posice německé (Epine de Vedrange, Ferme Navarin, Maisonde Champagne, Main de Massigés) bylo úplně dobyto na frontě 14 km.

Ale druhé posice, vybudované na protějším svahu výšin jižně od řeky Dormoise, nemohlo býti dobyto. Útok, obnovený dne 6. října, musil býti zastaven pro velké oběti, které stál a jež nemohl již vyvážití účinek překvapení.

Byla to ofensiva poměrně šťastná; nebyla to příprava k vítězství. Ostatně špatné počasí zabrzdlilo operace a na obou stranách fronty bylo se třeba připravit na druhou zimu v zákopech.

Během roku 1916 a až do dubna 1917 nebylo v Champagni žádných důležitých vojenských událostí.

3. Francouzská ofensiva v roce 1917.

(17. dubna — 20. května.)

Dne 15. března 1917 bylo rozhodnuto provést IV. armádou operaci směrem na údolí středního toku Suippy, aby byl prodloužen útok středních francouzských armád povšechným směrem na Soissons a Remeš.

Cílem IV. armády bylo dobýt masivu Moronvilliers, který se tyčil jako zeď zděli 10 km na sever od roviny châlonské a který svými výhledy vadil všem francouzským pohybům v champagnské rovině. Nepřítel jej organisoval od září 1914 v opravdovou pevnost, jejímiž tvrzemi byly výšiny: Mont Blond, Mont Cornillet, Mont Sans Nom. Útok mělo provést pět divisí, podporovaných 550 kusy hrubého a těžkého dělostřelectva.

Začal se dne 17. dubna za svítání s velkolepým rozmachem přes prudký ledový liják, pokračoval až do 20. dubna, pak až do 20. května se střídavým štěstím. Za velmi tuhého zápasu byla valná část výšin střídavě dobytá a ztracena a byla konečně IV. armádou vyrvána nepříteli.

Potom se bojiště champagnské znovu uklidňuje a probouzí se náhle dne 15. července 1918 úderem mocného německého útoku.

4. Německá ofensiva dne 15. července 1918.

V měsíci červnu 1918 se hlavní německé velitelství rozhodlo provést v polovici července útok po obou stranách Remeše a potom, až by francouzské síly byly zeslabeny, rozpoutati novou silnou ofensivu ve Flandrech.

Útok na západ od Remeše měl se vésti povšechným směrem na Epernay.

Útok na východ od Remeše mezi Prunay a Tahure byl svěřen 3. armádě a měl pokračovat povšechným směrem na Châlons.

Od 10. července bylo zřejmé, že Němci podniknou v Champagni ofensivu, a mezispojenecké hlavní velitelství učinilo opatření, aby se jí čelilo.

IV. francouzská armáda učinila své dispoice a byla připravena zmařit útok ve vzdálenosti 3 km za prvními liniemi.

Nová armáda IX., sestavená z nových divisí, přivedených na jih od Marny, připravovala se zasáhnouti jižně od Fère—Champenoise.

Dne 15. července za úsvitu rozpoutal se německý útok, jež předcházela intenzivní dělostřelecká příprava, hojně používající plynových granátů.

Před IV. francouzskou armádou mezi Pompelle a la Main de Massigés byl německý nezdar od první chvíle úplný a rozhodný.

Na západ od Remeše však Němci dosáhli některých úspěchů. Podařilo se jim překročiti Marnu a dosáhnouti železnice Paříž—Châlons, ale počínajíc dnem 17. večer byl německý postup po prudkých protiútocích zastaven. Po těžkých ztrátách bylo v noci z 19. na 20. nařízeno ustoupiti na severní břeh Marny; byl to naprostý nezdar.

Docela jinak vypadal útok IV. francouzské armády a německé posice v Champagni o měsíc později, v září.

5. Konečná francouzská ofensiva dne 26. září 1918.

Aby byl protivník rozvalen a donucen k všeobecnému ústupu, který by se mohl stát katastrofálním, poněvadž byl protivník morálně otřesen a cesty a železnice ucpány, a přitom bylo nutno odvéztí ohromné množství materiálu, rozhodlo se mezispojenecké hlavní velitelství dne 30. srpna 1918 pro dvojí ofensivu:

a) franko-britskou od západu k východu, aby byly prolomeny německé posice linie tak řečené Hindenburgovy, povšechným směrem na Cambrai a Saint-Quentin;

b) franko-americkou od jihu k severu, povšechným směrem na Mezières.

Za tím účelem měla I. americká armáda okolo 10. září provéstí útok ve Voëvre směrem na St. Mihiel a pokračovati v něm mezi 20. a 25. zářím směrem na Mezières.

Nalevo od ní měla IV. armáda francouzská útočiti mezi Suippou a Aisnou povšechným směrem na Vouziers.

Dne 12. září obdržela nutné rozkazy. Dne 25. byly skončeny přípravy. Dne 26. začal útok. Za prvního dne bylo dosaženo značných úspěchů; na konci dne procházela fronta jižně od Sainte Marie à Py, návrší Tahure, Cernay a Servon.

Dne 27. mění se nepřátelský odpor v zuřivý, německé zálohy stěkající se se všech stran silně protiútočily.

Přece se však ve středu podařilo 21. arm. sboru překročiti železnici na sever od Tahure a 2. arm. sbor dobyl Gratreuillu. Americkým vojskům se podařilo přes obtíže, které kladl v cestu Argonský les, dobýti Montfauconu.

Dne 28. a 29. září usilovala IV. armáda pokračovati ve svém postupu; zatím co její křídla narážela na nezdolný odpor, její střed dobyl výšin u Aure.

Dne 30. září brání se nepřítel, klade houževnatěji a houževnatěji odpor. Levé křídlo IV. armády bylo zastaveno na linii řeky Py, kterou ovládaly velmi silně organizované výšiny Mont Notre Dame, střed držel své posice. Pravému křídlu se podařilo dobýti Condé, les Autry a Binarville.

Dále na východ americká armáda, nakupená mezi Aisnou a Meusou, neorganizovala náležitě své komunikace a trpěla proto velkými obtížemi při svém zásobování a měla velké ztráty. Konečně celý útok musil býti zastaven.

V prvních dnech října operace I. francouzské armády, která byla nalevo od IV. armády a obdržela rozkaz působiti na frontě řeky Vesly, daly šťastně ofensivě nový rozmach.

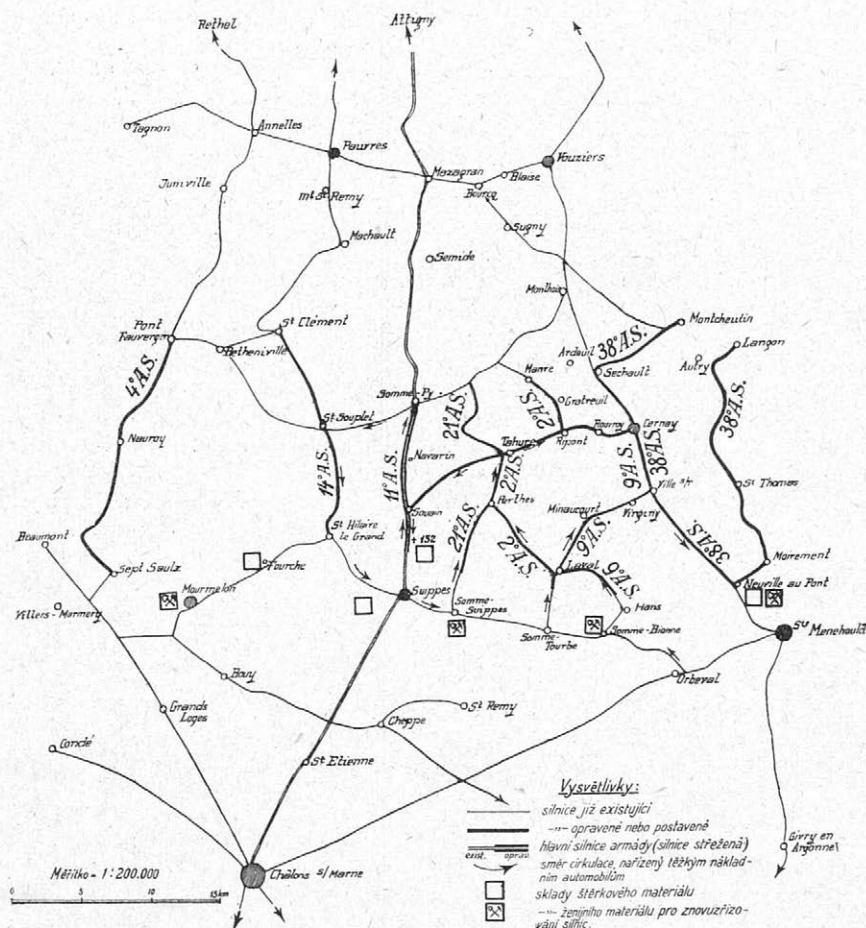
Poněvadž byly tyto nové síly zasazeny do linie, obehly dne 3. října armádní sbory levého křídla IV. armády masiv Mont Notre Dame a postupovaly k Arně, přítoku Suippy.

Tisnění kombinovaným tlakem francouzských útoků ustoupili Němci v noci ze 4. na 5. na veškeré champagneské frontě. Zatím co V. armáda uvolnila Remeš, překročila IV. armáda Suippu a Arnu, 10. října dosáhla toku řeky Retourne; 12. vstoupila do Vouziers a obsadila téhož večera linii Aisny, kdežto americká armáda po její pravé straně posunula své linie až k řece Aire, k samému kraji Grand Pré.

Vítězství v Champagni bylo definitivní; získalo IV. armádě krásné trofeje — více než 21.000 zajatců a 600 děl.

III.

Organisace bojiště v Champagni (září 1914 — říjen 1918).

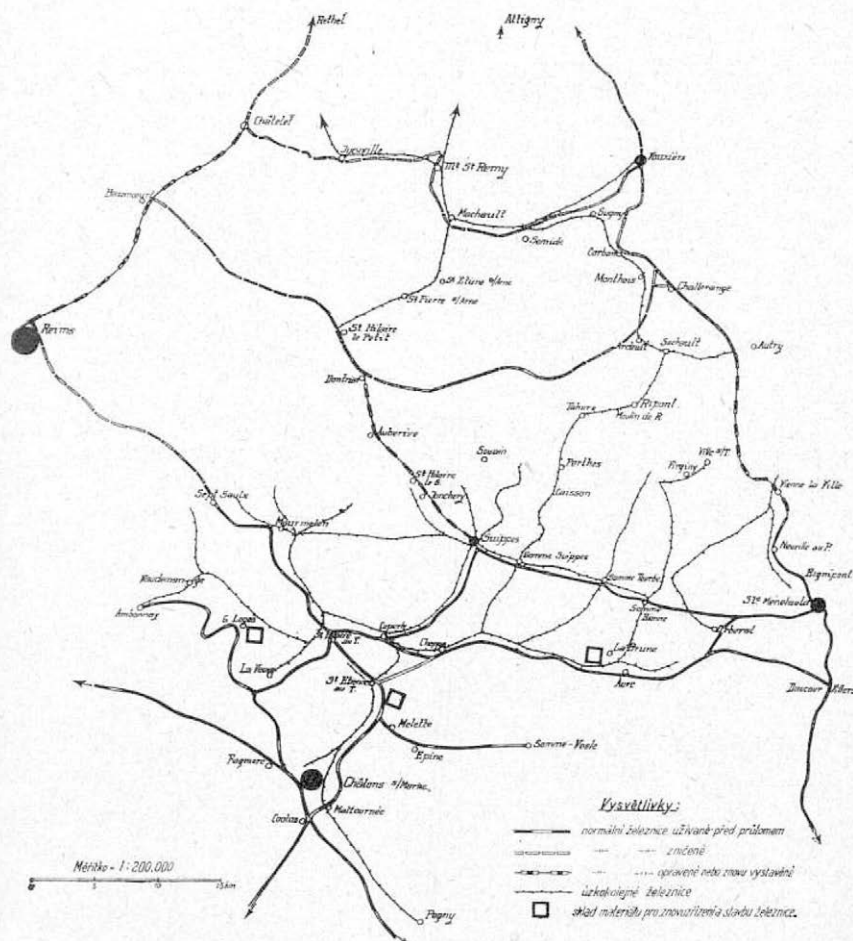
Obr. 2. Znovuzřízení silnice po průlomu německých linií v září 1918.

Povšechné úvahy.

Od října 1914 se situace na champagnské frontě, jak bylo právě vloženo, dostatečně ustálila, takže IV. armáda mohla pomýšlet na uskutečnění organisace, která by za zimy byla schopna co nejlépe udržovati a zásobovati vojska obsazených úseků.

Tato organisace, s počátku jen načrtnutá, se ostatně rychle zdokonalovala, poněvadž se hlavní francouzské velitelství rozhodlo, jak bylo již shora řečeno, pokusiti se v Champagni v roce 1915 o průlom nepřátelské fronty.

Předvídané útoky, jmenovitě útok 25. září, měly způsobiti naku-
pení velkého množství vojska a materiálu na prostoru poměrně
malém. Aby se dosáhlo největší výkonnosti divisí, které měly být
zasazeny, bylo třeba předvídati prostředky, kterých nezbytně potře-
bovaly, aby zlomily první nepřátelské odpory a živily bitvu, dokud
by se rovnováha boje nezvrátila v jejich prospěch. Potom bylo

Obr. 3. Znovuzřízení normálních a úzkokolejných železnic po průlom fronty.

třeba, až by první úspěchy byly utvrzeny, aby bojovníci dostali ve
vhodnou dobu vše, čeho potřebovali, aby mohli pokračovati v zá-
pase. Pro toto předběžné soustředění zdrojů k navázání bitvy a pro
methodický příchod doplňkových zásob, aby bylo lze v bitvě pokrač-
ovati, bylo tudíž třeba současně racionálně i mocně vybavit cham-
pagnské bojiště.

Toto vybavení (zařízení) mělo zejména obsahovati:

Rozšířenou železniční síť, aby bylo lze na vhodných místech
vykládati ohromné množství materiálu, jehož by bylo zapotřebí;

organizaci zásobovacích nádraží podle průmyslových zásad a s nutnými zařízeními (s vedlejšími kolejemi, výkladišti a překladišti, příjezdnými a odjezdnými cestami, hangary a skladišti);

zřízení výdejních středisek a předsunutých skladů pro materiál; postavení pokud možno úplné sítě úzkokolejné dráhy, která by se počínala v zásobovacích nádražích a obsluhovala předsunutá střediska materiálu (střeliva, ženij. materiálu);

zlepšení dosavadních cest tak, aby silniční síť snesla intenzivní provoz, který měla zajistiti;

zřízení nových vozových cest, vedoucích co nejbližší k frontě, aby se usnadnila a urychlila spěšná doprava materiálu, vykládaného na zásobovacích nádražích;

zřízení rozsáhlých táborů, aby bylo lze ubytovati mužstvo a koně posilových divízi po jejich příchodu na bojiště a před jejich zasazením do linie;

organizované zásobování vodou (úpravu pramenů, vrtání studní, napajedla);

zařízení pro osvětlení a výrobu hybné síly;

vybudování úplné telefonní sítě (sítě velitelské, zřízené již pro různé vyšší jednotky, které mají přijít jako posila, a sítě střelecké);

vybudování krytých pozorovatelů;

organizaci letišť s hangary, vyhovujícími počtu doplňkových jednotek, přidělených armádě.

Každý snadno pozná, že pro rozsáhlou tuto úlohu je třeba dlouhé řady dní, ba i měsíců, aby se taková organizace uskutečnila.

Byvši alespoň částečně uskutečněna od září 1915, musila býti potom, po nezdaru prvních pokusů o průlom, bez přestání zdokonalována pro dny šťastnější.

Ostatně musilo ji od roku 1917 hlavní velitelství francouzské regulovat tím, že předpisovalo způsob vybavení určitého počtu úseků fronty, mezi nimi Champagne, pro definitivní ofensivy, opatření, které mělo přispěti, aby nepřítel zůstal v pochybnostech, které místo vlastně bude později zvoleno pro útok.

1. Železnice.

a) Rozšíření sítě.

Nejdůležitějším problémem pro vybavení fronty bylo především rozšíření železniční sítě.

Železnice, určené pro champagnské bojiště, skládaly se hlavně ze dvou tratí kolmých k frontě a z jedné rovnoběžné, t. j.:

a) trať (čís. 9) Châlons—Remeš, jejíž provoz byl přerušen za Sept Saulx;

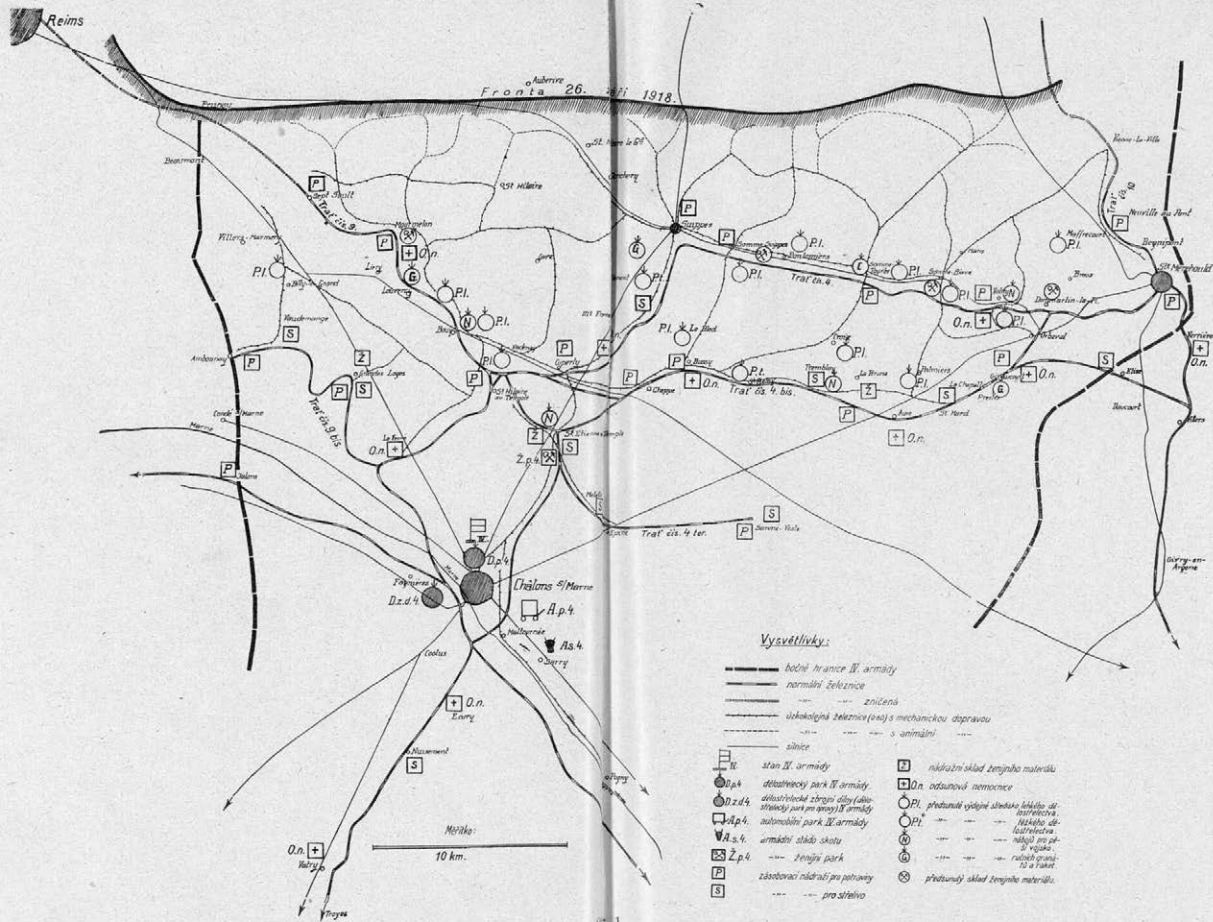
b) trať (čís. 10) St. Meneshould—Vouziers, jejíž provoz byl rovněž přerušen za La Neuville au Pont;

c) Suippská rokádní trať (čís. 4), která vycházela ze Suippes a vedla do St. Meneshould.

Avšak cirkulace na této rokádně byla nejistá, poněvadž většina nádraží této trati byla asi 8 až 10 km od německých posic a mohla býti ostřelována.

Proto IV. armáda záhy zamýšlela zdvojit tuto dráhu novou tratí (čís. 4 bis), která by vedla z Coolus na trati Troyes—Châlons—Remeš přes Gizaucourt do Villers—Daucourt na trati St. Meneshould a měla hlavní spojky s tratí č. 4 v St. Etienne au Temple, la Cheppe a Gizaucourt.

Francouzská organizace fronty v Champagni.

Tato trať čís. 4 bis byla potom ještě sama zdvojená novým úsekem železnice čís. 4 ter., který se připojoval na trať u Melette, shora již uvedenou, a vedl přes Epine do Somme—Vesle a poskytoval tak nových výkladišť pro případ německého postupu nebo pro zesílení armády.

Konečně dále na západ byl zřízen nový úsek trati (čís. 9 bis), když v roce 1917 šlo o to, aby IV. armáda připravila útok na výšiny Moronvilliers; trať vycházela západně od Fagnières (severozápadně od Châlons), vedla přes Grandes Loges a Vaudemange do Ambonay.

Úhrnem měl tento systém, skládající se především ze tří tratí rovnoběžných s frontou a spojených dvěma transversálkami, býti pro IV. armádu velmi silnou zásobovací základnou, zvláště když byl úplně zařízen.

b) Zařízení (vybavení) trati.

Na počátku operací používalo se pro zásobování nádraží mírových, jichž se podle okolností využívalo co nejlépe.

Potom však pro velké početní stavy, jež bylo třeba zásobovati, a zvláště pro stále vzrůstající potřeby, způsobené zákopovou válkou, bylo záhy potřebí tato nádraží rozšířiti. Bylo tudíž nutno velmi rychle stavěti nové koleje, upravit nová výkladiště pro zásobování a současně upravovati příjezdné silnice a zřizovati i nové cesty.

Tím zároveň bylo postupně organizováno pro každý armádní sbor, který byl v úseku této fronty, jedno nádraží.

Toto nádraží mělo normálně obsahovati:

1 výkladiště pro potraviny (400 m dlouhé a 20 m široké);

1 výkladiště pro hrubé dělostřelectvo;

1 výkladiště pro lehké a zákopové dělostřelectvo;

1 výkladiště pro ženijní materiál;

1 nebo 2 koleje pro odsuny;

1 zvláštní kolej pro vykládání štěrku.

Mimo to mělo toto nádraží býti na automobilním cirkulačním okruhu a u východiště úzkokolejné dráhy (0.60), která byla určena pro výdejné středisko, rozčleněná do hloubky za frontou.

Konečně později, ježto potřeby boje neustále vzrůstaly a riziko leteckého bombardování bylo den ze dne větší, byla nádraží ještě víc a více specialisována tak, že byla zvláštní nádraží pro potraviny, pro střelivo, pro ženijní materiál a pro odsuny.

Kromě toho v návodu ze dne 31. října 1917 o útočné činnosti vyšších jednotek v bitvě bylo nutno vytyčiti hlavní zásady této nové organizace tím, že bylo doporučeno zřídit:

a) pro každou skupinu dvou divisí 1. linie:

výkladiště pro potraviny s pohotovostní zásobou;

výkladiště pro lehké a zákopové dělostřelectvo se skladem, odkud by se střelivo dopravovalo dopředu po úzkokolejné dráze, nebo auty, anebo vozy s koňským potahem;

výkladiště pro hrubé dělostřelectvo se skladem, odkud by se střelivo dopravovalo dopředu stejným způsobem jako pro lehké dělostřelectvo;

výkladiště pro ženijní materiál (pro 1 nebo 2 divise 1. linie) se skladem, odkud by se materiál dopravoval stejně, jak shora uvedeno, úzkokolejnou drahou, auty, nebo vozy;

nákladní kolej pro odsuny;

b) pro divise 2. a 3. linie:

výkladiště pro potraviny (1 pro 2 divise),

výkladiště pro štěrk (makadam, 1 pro 4 divise).

To je konečná organisace, která byla uskutečněna v Champagni a která umožnila v předvečer velké ofensivy v září 1918 pravidelný chod různého zásobování za nejkratší dobu a pro značné početní stavy.

2. Organisace zásobovacích nádraží pro potraviny.

Na začátku tažení přicházely plukovní trény a zásobovací odřady armádních sborů zásobovati se přímo k zásobovacím vlakům, které přijížděly na nádraží, určená armádou.

Pro zásobování jedné divise s 15.000 mužů bylo třeba 85 tun potravin, vezených ve vlaku s 15 vagony.

Pro zásobování arm. sboru 45.000 mužů a 12.000 koní bylo přibližně třeba dvou souprav po 20 vagonech, přivázejících celkem 250 tun.

Později byl pro mnohé důvody tento způsob zásobování pozměněn.

Jednak bylo velmi nevýhodné vraceti na regulační nádraží zbytky z každodenních zásobovacích vlaků, jednak zpoždění vlaků, vždy možné se zřetelem k okolnostem, jimž se bylo těžko vyhnouti (převozy vojsk, nehody, bombardování) mohlo způsobiti mrzuté a zbytečné čekání potahů a průvodčích plukovních trénů.

Konečně bylo nutno disponovati na zásobovacích nádražích nějakou zálohou potravin, aby denní zásobování všech vyšších jednotek bylo zajištěno děj se co děj.

Pro tyto důvody byl systém přímého zásobování pluk. trénů a zás. odřadů arm. sborů a vlaků zrušen a nahrazen systémem zásobování pluk. trénů a odřadů z potravinových skladů, zřízených na nádražích, jež pro ten účel armáda zvolila.

Tak byla IV. armáda stejně jako armády sousední přivedena k tomu, že v období stabilisace vybrala ve svém pásmu určitý počet nádraží, která byla opatřena nutnými doplňkovými zařízeními, aby tam mohly býti uloženy různé potraviny, a která byla zvláště určena za zásobovací nádraží pro potraviny.

Počet těchto nádraží stále vzrůstal.

V dubnu 1917 před ofensivou na Monts de Champagne bylo organisováno devět zásobovacích nádraží se sklady potravin, píce a paliva na dva dny, t. j.:

Ambonnay s potravinami pro . . .	36.000 mužů
	13.000 koní
Mormelon	60.000 mužů
	20.000 koní
St. Hilaire	40.000 mužů
	15.000 koní
Cuperly s potravinami pro	30.000 mužů
	10.000 koní
Somme—Suippe	25.000 mužů
	8.000 koní
Somme—Tourbe	15.000 mužů
	5.000 koní
Valmy	30.000 mužů
	10.000 koní
Jalons	15.000 mužů
	7.000 koní
Bussy le Château	30.000 mužů
	10.000 koní.

Takto zřízenými zálohami potravin bylo lze za potřeby vyživovati po dva dny asi 300.000 mužů a 100.000 koní.

Mimoto je třeba poznamenati, že u každého z uvedených nádraží bylo obvyklé skladiště, zřízené armádní intendancí a mající za hotové dodávati vojskovým tělesům bez jakéhokoli jiného prostředníka potraviny, které nepatřily ke každodennímu zásobování (na př. čerstvou zeleninu).

Konečně na tratích čís. 4, 4 bis a 9 byl k dispozici určitý počet nádraží, aby bylo zajištěno zásobování potravinami nových, vyšších jednotek, kdyby byla armáda zesílena.

3. Organizace zásobovacích nádraží pro střelivo a organizace předsunutých výdejních středisek.

a) Zásobovací nádraží pro střelivo.

Pro zásobování střelivem, ještě více než pro zásobování potravinami, bylo třeba na všech ustálených frontách značně rozmnožiti prostředky, kterých se používalo na počátku války.

Šlo vskutku o to, jak čeliti mnohonásobnému problému: ukojiti především denní spotřebu, potom zříditi bezpečnostní zásoby, a konečně zařídití podle různých předpokladů (nepřátelský útok, ústup, zesílení, ofensiva) dostatečné množství skladů střeliva.

Než nádraží, tak jak byla v Champagni na počátku války, nebyla s to, aby ani po provedení možných zlepšení „zpracovalo“ dostatečně intenzivní měrou střelivo, jehož bylo třeba, zvláště, když šlo o přípravu první velké ofensivy dne 25. září 1915.

Proto se IV. armáda, jedna z prvních, rozhodla, zříditi nová nádraží v širém poli, a to na místech, která byla málo vydána nebezpečí nepřátelské dělostřelecké palby, a která bylo možno snadno zakryti před leteckým pozorováním.

Tato organizace, která byla stále zdokonalována, byla provedena s hlediska velmi širokého.

Na různých normálních železnicích byla postupně vybudována velká nádraží a zřízeny sklady střeliva, a postupně byly rozšiřovány. Vedly k nim četné koleje, po nichž mohly současně pojížděti nejméně:

1 vlak pro lehké dělostřelectvo, 1 vlak pro hrubé dělostřelectvo, 1 vlak pro zákopové dělostřelectvo a střelivo pro pěší vojsko.

Nejvýznačnější měly dvě nebo tři příjezdné koleje pro lehké dělostřelectvo, dvě nebo tři koleje pro hrubé dělostřelectvo, jednu nebo dvě koleje pro zákopové dělostřelectvo a střelivo pro pěší vojsko; mohly tak denně průměrně „zpracovati“ tři vlaky pro lehké dělostřelectvo, tři vlaky pro hrubé dělostřelectvo, dva vlaky pro zákopové dělostřelectvo a střelivo pro pěší vojsko.

V každém nádraží mohlo býti uloženo asi:

dva palebné průměry leh. dělostřelectva jednoho arm. sboru, t. j. 132.000 ran;

dva palebné průměry hrubého dělostřelectva, t. j. 80.000 ran; 20.000 pum, 200.000 ručních granátů, 2 miliony patron, 100.000 rozličných raket.

Aby se zmenšilo riziko nehod, bylo střelivo lehkého dělostřelectva, hrubého dělostřelectva, střelivo pro pěší vojsko a rakety uloženo každé zvlášť.

Náboje byly složeny venku v hromady, oddělené traversou země. Náboje, náplně a zapalovače střeliva hrubého dělostřelectva byly uloženy každé zvlášť.

Takto organisovaných velkých nádraží pro střelivo bylo v září 1918 na champagnské frontě 10, t. j.:

na trati čís. 4 —	le Piemont,
na trati čís. 4 bis —	{ Elise La Chapelle—Saint Mard Le Tremblay St. Etienne,
na trati čís. 4 ter. —	{ Melette Somme—Vesle,
na trati čís. 9 bis —	{ Les Grandes Loges Vaudemange.

Konečně dále k jihu na trati Châlons—Troyes důležité nádraží pro střelivo Nuisement sur Coole, zřízené pro případ, kdyby bylo třeba ustupovati před německým postupem v Champagni.

Všechna tato zařízení mohla přijmouti, kdyby bylo třeba na champagnské frontě, průměrně denně:

25—30 vlaků střeliva pro hrubé a těžké dělostřelectvo;

25—30 vlaků střeliva pro lehké dělostřelectvo;

15—20 vlaků střeliva pro zákopové dělostřelectvo a střelivo pro pěší vojsko.

b) Před sunutá výdejná střed iště.

Zároveň s organisací nádraží organisovala IV. armáda před sunutá výdejná střed iště lehkého, hrubého, zákopového dělostřelectva a střeliva pro pěší vojsko.

Doprava střeliva z před sunutých výdejných střed išť k vojskům byla zajištěna úzkokolejnou drahou (0.60), jejíž konečné stanice byly téměř u samých hrubých a těžkých baterií, kamiony automobilisovaného dělostřelectva, vozy a kárami zbrojního parku.

V champagnském úseku byly normálně a podle období války 3 nebo 4 armádní sbory.

Proto, aby bylo zajištěno zásobování střelivem, kdyby bylo třeba vojsko toto značně rozmnožiti, snažila se IV. armáda zříditi v úseku každého armádního sboru aspoň:

a) 2 nebo 3 před sunutá výdejná střed iště pro lehké a zákopové dělostřelectvo a pro pěší střelivo; střed iště mohlo pojmouti 2 palebné průměry, t. j. 22 dávek 7.5 cm (132.000 ran);

10.000 pum, ruč. granáty, náboje pro pušky a kulomety a náboje pro dělo 37 mm;

b) 2 před sunutá výdejná střed iště pro hrubé dělostřelectvo; každé toto střed iště mohlo pojmouti 2 palebné průměry pro veškery kusy armádního sboru (přibližně 80.000 ran).

V měsíci září 1918 byla tato organisace skončena.

4. Opatření, aby bylo zajištěno zásobování dělostřeleckým materiálem.

Dělostřelecký park pro opravy (dělostřelecké zbrojní dílny) byl zařízen ve Fagnières v přímé blízkosti Châlonsu.

Výdejná střed iště pro materiál, přístupná ve dne v noci kamionům, opatřená různými výměnnými a náhradními součástkami, nutnými pro udržování děl v dobrém stavu, byla zřízena dále vpředu.

Baterie tam odebíraly materiál, kterého potřebovaly, a přivázely tam materiál opotřebovaný a nepoužitelný.

5. Organizace nádraží pro ženíjný materiál
a organizace předsunutých skladů.

V Champagni, jako ostatně na druhých částech ustálené fronty, vyžádala si zákopová válka záhy značného množství ženijního materiálu.

Byly to:

- a) kulatina, fosny, plech, prouti, nářadí pro vybudování různých střeleckých a spojovacích zákopů, krytů a pro úpravu posic baterií;
- b) ostatní drát, kolíky, ježky pro zřízení překážek;
- c) stavební materiál pro vybudování táborů a bydlíšť;
- d) cestářský materiál pro udržování silnic a cest v dobrém stavu.

Přípravy k ofensívám v roce 1915, stejně jako přípravy k menší ofensívě v dubnu 1917 na výšiny Moronvilliers potřebovaly ještě většího nutného počtu a množství zásob ženijního materiálu i více střeliva.

Proto věnovala IV. armáda tomuto zásobování značnou pozornost a vytvořila postupně celý systém skladů materiálu, rozčleněných odpředu dozadu.

Základem byly armádní sklady, obsluhované normální železnici, a každý z nich byl určen pro zásobování jednoho armádního sboru za období stabilisace.

Více vpředu byly divišní sklady materiálu a sklady vojenských těles; tyto sklady byly pro pohodlnější dopravu spojeny s armádními sklady úzkokolejnou drahou (0.60).

V září 1918 obsahovala organisace takto zběžně načrtnutá tyto sklady:

tři velké sklady:

na trati čís. 4 bis

na trati čís. 9 bis v Grandes Loges:

4 sklady předsunuté v Mourmelon, Somme—Suippes, Somme—Bionne, Dommartin—La Planchette.

Armádní ženíjní park byl v St. Etienne-au-Temple.

V přímé blízkosti armádního parku v St. Etienne byla velká pila s velmi značnou výkonností; za přípravy k útoku v září 1918 prokázala výjimečné služby.

6. Opatření pro léčení raněných a nemocných
a pro odsuny.

V roce 1914 táhly francouzské armády do pole s materiálem a zdravotnickými útvary, dostatečnými pro potřeby války krátké.

Nikdo si ani nepomyslel, že by pro moderní bitvu bylo třeba opatření zdravotnických, stejně ostatně jako u střeliva, tak ohromných. Neočekávané množství ztrát bolestně všechny překvapilo, a zdravotnická služba ve všech armádách musila od počátku operací zápoliti s nejděsivějšími obtížemi.

Konečně po bitvě na Marň nastalo dlouhé období stabilisace.

Se zřetelem k častým změnám a k tomu, že potřeby boje nutily k častému přemísťování armádních sborů a divisi, staly se armády záhy jedinými stálými orgány fronty. Proto byla v jejich rámci načrtnuta nová organizace, a jim příslušelo položit v terénu její základy.

Na champagnské frontě bylo od r. 1915 pro předvídané ofenzivy usilováno o to, aby vpředu byly zdokonaleny metody třídění, aby

nejtíže ranění byli co nejdříve operováni, aby u armádních sborů byly rozmnoženy prostředky pro uložení raněných, jež nebylo lze odvážeti, pro ošetření lehce raněných, a když se začalo v roce 1915 používatí otravných plynů, pro ošetření lehce otrávených.

Za tím účelem byly předvídány:

pro každý úsek divise 1. linie:

1 ambulance pro třídění,

1 ambulance chirurgická;

pro každý úsek armádního sboru:

1 skupina 4 ambulancí, zesílená,

1 chirurgická ambulance na autech.

Pro tuto skupinu byly hlavně zřízeny:

a) velká místnost stanová systému Bessoneauva pro třídění (mohla pojmouti průměrně 300 raněných);

b) chirurgické místnosti v rozkládacích barácích;

c) malé místnosti pod dvojitým stanem, každá s 20 lůžky, určenými pro raněné, jež nebylo lze odvážeti.

Dále vzadu, blízko železniční trati, byly odsunové nemocnice, k nimž vedly speciální vlečky; tyto odsunové nemocnice mohly přijímatí raněné, jež nebylo lze odvážeti po železnici, i raněné, kteří mohli býti ihned odváženi.

Pro ofensivu v září 1915 měla IV. armáda již 7 odsunových nemocnic, zařízených přibližně podle stejného typu (1 odsunová nemocnice po 2 sekcích, zesílená 1 ambulancí; jedna polovina byla vyhrazena raněným, jež nebylo lze odvážeti po železnici, druhá polovina byla určena pro odsuny).

V letech 1916 a 1917 byly dosavadní odsunové nemocnice neustále zdokonalovány a zvětšovány.

Jejich typ, provedený v Champagni v roce 1918, byl povšechně tento:

jedna velká místnost pro třídění;

jedno oddělení pro nemocniční ošetřování s operačními sály a místnostmi, v nichž byli ranění po operaci uloženi a ošetřováni až do doby, kdy mohli býti odváženi po železnici;

1 oddělení pro odsuny a to zvlášť pro raněné sedící a zvlášť pro ležící;

nutné společenské místnosti;

1 nebo 2 pokoje pro nemocniční vlaky;

cirkulační okruh, aby byl usnadněn příjezd zdravotnických aut.

Dne 25. dubna 1918 bylo tohoto vzoru 8 odsunových nemocnic, jichž bylo lze používatí v Champagni na sever od Marny a to:

Během roku 1918 dále vzadu na jih od Marny byly zřízeny pro případ ústupu 2 nové odsunové nemocnice (v Ecury a Vatry) podle téhož vzoru.

Zároveň byly nemocnice v městě Châlону specialisovány pro určité druhy těžkých zranění (zvláště zranění v obličeji a těžké zlomeniny).

Civilní nemocnice v St. Menehouldu a Verrières byly vyhrazeny nemocným a nakažlivým nemocem.

Konečně byl zřízen velký tábor v Pauvres jižně od Marny; mohl pojmouti 2000 lehce raněných a nemocných.

Všechna tato opatření umožňovala zdravotnickou službu velkého rozsahu.

Odsunová nemocnice	míst pro nemocniční ošetřování	Míst pro raněné k odsunu	
		pro sedící	pro ležící
v Aube	1250	1200	200
v Bussy	950	1000	800
v Gizaucourtu	100	250	250
v La Veuve	600	1500	200
v Mont Frenetu	600	800	250
v Mourmelonu	600	250	200
ve Valmy	50	500	100
ve Villers-Daucourt	700	600	600
Celkem	4850	6000	2600

7. Vybudování sítě úzkokolejné dráhy (0.60).

Mezi četnými organizacemi, které na champagnské frontě se rozvinuly zejména za zákopové války, byla organizace úzkokolejních drah (0.60) z nejvýznamnějších a z těch, které prokázaly největší služby.

IV. armáda se velmi záhy zabývala zřízením sítě úzkokolejních drah, aby se zmenšil počet transportů po cestách a současně se zmenšila únava potahů, předčasné opotřebování vozů a kamionů, plýtvání pohonnými hmotami a ničení komunikací.

Champagnská síť úzkokolejních drah (0.60), trpělivě rozšiřovaná, skládala se, když byla úplně vybudována, úhrnem ze 7 hlavních tratí, směřujících ponejvíce od jihu k severu a počínajících u nádraží normálních železničních tratí (tratí čís. 4, 4 bis a 9), t. j.:

trati	{	ambonnayská,
	{	mourmelonská,
	{	la-veuveská,
	{	st. etienneská,
	{	somme—tourbeská,
	{	orbevalská,
	{	begnipontská.

Těchto 7 hlavních tratí obsluhovalo velká armádní nádraží (nádraží pro střelivo, pro potraviny, pro ženijní materiál), potom armádní zbrojní park, armádní zbrojní dílny, armádní ženijní park a předsunutá výdejná střediska a sklady materiálu (střeliva, žen. materiálu).

Směrem dopředu končily jejich konečné části u posic hrubých a těžkých baterií.

Některé z nich byly ještě prodlouženy lehkými polními drahami (0.40), zařízenými pro animální potah.

Dvě rokádní trati, rovnoběžné s normálními železnicemi, čís. 4 a 4 bis protínaly hlavní trati úzkokolejné dráhy a usnadňovaly tak přesun vlaků.

Prodloužení tratí k jihu podél Marny až za Châlons spojovalo zvláště a valnou měrou takto načrtnutý systém úzkokolejních drah na jedné straně v Pogny s normální železnicí, aby byl v případě německého postupu umožněn rychlý odsun vozového parku, na

druhé straně v místě zvaném la Maltournée s průplavem Marny, aby bylo tak zajištěno přijímání těžkého materiálu, dopraveného po vodě.

Vlaky byly taženy bezkouřovými lokomotivami nebo motory a skládaly se ze čtyř plochých vagonů, které mohly dopravit průměrně 30 t materiálu.

Trasy jedněch z nich, zvaných vlaky pravidelné, byly stanoveny vždy pro období pěti dnů. Druhé, zvané vlaky „fakultativní“, používaly v případě vnucených událostí tras, které nebyly obsazeny vlaky pravidelnými.

Za období stabilisace používalo se jich hlavně pro dopravu potravin, střeliva a ženíjního materiálu.

Za příprav k útokům (1915, 1917, 1918) přispívaly ve vhodné době valnou měrou k dopravě ohromné masy střeliva, jehož bylo třeba na určitých místech.

Tato síť úzkokolejných drah, neustále zvětšovaná a zdokonalovaná, skládala se v roce 1918 ze 460 km tratí rozchodu 0.60 m a 60 km tratí rozchodu 0.40 m a mohla v případě nutnosti dopravit denně asi 4.000 tun užitečné váhy.

8. Udržování a zlepšování sítě za frontou.

Současně se zřizováním sítě úzkokolejných drah usilovala IV. armáda, aby byla za frontou udržována a zlepšena síť silniční.

Vskutku cirkulace na cestách v Champagni stávala se pro vápenitou půdu výjimečně nepříznivou, a zhoršovala se stále rostoucím počtem a vahou všech druhů vozidel, dopravujících materiál.

Silnice nebyly v dostatečné šířce vyštěrkovány a velmi rychle se kazily, poněvadž po okrajích vyštěrkované části byly rozbrázděny koly naložených vozidel a nadmíru rychle jezdícími automobily a kamiony.

Jednou z hlavních starostí IV. armády proto bylo, podle pokynů hlavního velitelství, organisovati službu silniční, aby měla dostatek specialisovaného personálu a potřebného náradí (parních válců, rot s kárami, automobilních silničních čet).

Vyštěrkované části velkých silnic, určených pro střední nebo intenzivní cirkulaci, jako byly silnice:

Châlons—Condé sur Marne,
Châlons—les Grandes Loges — Beaumont,
Châlons—Livry—Mourmelon,
Châlons—Suippes,
Suippes—Somme Tourbe—Orbeval,
Châlons—Auve—St. Menehould,

byly pokud možno rozšířeny tak, aby mohly po nich kolony postupovati oběma směry.

Rovněž byly vybudovány části nových cest v přímé blízkosti fronty.

Na všech těchto cestách dbalo se přísně provozových pravidel, aby se cesty zbytečně příliš neopotřebovaly, zejména také aby nevznikaly četné poruchy cirkulace za oblevy.

Posléze upravovaly cirkulaci přímé pokyny a předpisy; armádní sbory v úseku musily zajistiti provádění těchto předpisů pomocí dozorcích hlídek na sever od čáry Villers—Marmery, Suippes, la Cheppe, Givry en Argonne, a na jih od této čáry pečoval o to velitel armádního četnictva.

9. Organisaace táborů a bydlíšť.

Zadní pásmo armády bylo jevištěm ustavičných pohybů vojsk.

Celé divise v záloze armády, skupiny armád a hlavního velitelství byly dirigovány podle požadavků událostí do příslušných krajin. Jiné procházely územím armády, aby se spojily s armádou sousední. Konečně různé prvky (těžké dělostřelectvo, automobilová seskupení, výcvikové prapory) musily býti rovněž ubytovány, mnohdy na dosti dlouhou dobu, v určitém prostoru.

Musila tedy IV. armáda, stejně jako sousední stabilisované armády, rychle zlepšovati bydlíště dosavadní a zvětšovati počet volných míst, stavějíc baráky pro mužstvo a stáje pro koně.

Byla organisována služba pro tábory a bydlíště (služba podobná naší stavební službě), a jí v čele stál vyšší důstojník, zvaný „přednosta služby pro tábory a bydlíště“ (major Supérieur de camps et cantonnement).

Území armády bylo rozděleno v určitý počet pásem, z nichž každé řídil přednosta pásma (major de zone) a každé ubytovací skupině velel důstojník — přednosta ubytování (major de cantonnement), který měl k ruce potřebný počet barákových poddůstojníků.

Každé bydlíště bylo opatřeno lůžky vyrobenými ženijní službou. Malá skladiště, spravovaná barákovými poddůstojníky, dodávala slavníky a osvětlování.

Na každém domě nebo baráku byla připevněna tabulka, udávající počet důstojníků a mužů, který tam mohl býti ubytován.

Barákové roty (comp. de baraquers — stavební roty) měly jednak stavěti baráky a stáje, aby byla zvětšena kapacita bydlíšť, jednak v dobrém stavu udržovati stavby dosavadní.

V květnu 1918 mohlo pásmo IV. armády již pojmouti a ubytovati v táborech a bydlíštích asi 500.000 mužů a 200.000 koní.

10. Organisaace zásobování pitnou vodou.

Současně s organisací táborů a bydlíšť musilo velitelství pečovati o zásobování pitnou vodou, hlavně v Champagni, kde voda byla vzácná.

Šlo především o to, aby v osadách více méně zničených byly obnoveny vodovody a poškozená čerpadla, kromě toho aby bylo za prvními liniemi dosti studní, a konečně, aby v blízkosti táborů a bydlíšť, které byly postupně organisovány a stále rozšiřovány, byla co nejdříve úplná vodovodní zařízení.

Když bylo v r. 1915 rozhodnuto o velkých ofensivách v Champagni, bylo třeba se starati o zřízení doplňkových „středíšť vody“, aby bylo lze zásobovati velké početní stavy mužstva a koní, které se měly útoků zúčastniti.

Služba pro zásobování vodou, řízená kvalifikovanými odborníky, provedla v této části fronty značné, ale málo známé dílo, které umožnilo, že ke konci války bylo na této části fronty

420 studní s ručními čerpadly,

200 motorových čerpadel pro více než 250 vodních středíšť s napájecími, to vše doplněno četnými kanály a vodovody z tkaniva, kaučuku, plechu nebo litiny pro všeliké tábory a bydlíště.

*

Champagnská fronta, majíc tedy rozšířenou a účelně vybavenou železniční síť, mohutnou síť úzkokolejných drah a velmi úplné a na

široké základně založené všeliké potřebné zařízení, mohla v posledním roce války čeliti všem eventualitám boje.

Události pak to potvrdily.
